

МОВИ ТА КУЛЬТУРИ У НОВІЙ ЄВРОПІ:

КОНТАКТИ І САМОБУТНІСТЬ

ΕΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΟΥΡΓΓΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΚΡΗΝ ΤΟΥ 1980

ΣΟΥ ΚΑΝΕΙ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΠΕΡΙΒΟΝ (ΣΟΥ ΑΝΟΙΧΕΙ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ)
GUL GAĞIKALISA (ΔΟΣΛΟΒΝΟ – ΟΒΡΑΔΟΒΑΛΤΕ) –
БІЛГІ ГАԢԻԿԱԼԻՏԱ (ΠΡΕΒΡΑΪΛΤΑΤ ΣΕΡΠΙΛΒΕ)
ГҮЛ ГАԢԻԿԱԼԻՏԻՍԱ (ΠΡΕΒΡΑΪΛΤΑΤ ΣΕΡΠΙΛΒΕ)
ПЕРЕСКОМ РЕАЛНО, КОТОРА, ОДИНАКОВИМ
РУСИТЕТОЮ РЕАЛНО, КОТОРА, ОДИНАКОВИМ
ПОСПРИНИМТА ЧИТАТЕЛЕМ И, СООБРАЗИТЕЛНИМ
ПОСПРИНИМТА ЧИТАТЕЛЕМ И, СООБРАЗИТЕЛНИМ

DER KARRIER DITE UND MODERIERTE DURCH DAS SEHEN
ZEIT HABEN WIR UNS ABER BESONDERS AUF DAS SEHEN
SPEZIALISIERT, SIE KNENN SCHLEMMUTE REIZEN U
ТОЧНА І ПРИБЛИЗНА КИЛЬКІСТЬ
СЕМАНТИКИ КОМПОЗИТИВІВ
ЗА УМОВИ МОРФАЛОГІЇ
СЛОВНИКА ПОХОДЖЕННЯ -DZIJA
СЛОВНИКА ПОХОДЖЕННЯ -DZIJA

РАЗОМ ІЗ ЗАПОЗИЧЕНИМИ ТЮРКСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ
ЗДІЯВИЛІСЯ СУФІКСИ ТЮРКСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ
ДІВЕНІ СЛОВ'ЯН. -ЈУ) -ЛАК. -ЛУК (ТУРЕЦ. -ЛУК. -ЛК. -ЛИК)
САДОВ'ЯНСЬКІ МЕРІЛКО ЧЕРЕЗ ПОХОДЖЕННЯ А, АНТ
ПРЕФІКСИ ГРЕКО-ЛАТІНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΛΟΓΙΑ, ΟΒΡΑΖ
ΟΒΡΑΖ, ΟΒΡΑΖ, ΟΒΡΑΖ, ΟΒΡΑΖ, ΟΒΡΑΖ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ІМ. О.О.ПОТЕБНІ
ПОСОЛЬСТВО ГРЕЦІЇ В УКРАЇНІ
МАРГУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОМІСІЯ ЗІ СЛОВ'ЯНСЬКОГО СЛОВОТВОРЕННЯ
ПРИ МІЖНАРОДНОМУ КОМІТЕТІ СЛАВІСТІВ

МОВИ ТА КУЛЬТУРИ У НОВІЙ ЄВРОПІ: КОНТАКТИ І САМОБУТНІСТЬ

Збірник доповідей на

Міжнародних наукових читаннях,
присвячених 70-річчю від дня народження
члена-кореспондента НАН України,
доктора філологічних наук, професора

НІНИ ФЕДОРІВНИ КЛИМЕНКО

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ ДМИТРА БУРАГО
Київ 2009

ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΙΕΒΟΥ «ΤΑΡΑΣ ΣΕΒΤΣΕΝΚΟ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΘΝΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ «Ο.Ο. ΠΟΤΕΜΠΝΙΑ»
ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΡΙΟΥΠΟΛΗΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΣΤΙΣ ΣΛΑΒΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ
ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΣΛΑΒΙΣΤΩΝ

ΓΛΩΣΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΥΡΩΠΗΣ: ΕΠΑΦΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ

Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
με αφορμή την 70η επέτειο από τη γέννηση
της διδάκτορος των φιλολογικών επιστημών,
αντεπιστέλλοντος μέλους της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών της
Ουκρανίας,
καθηγήτριας

ΝΙΝΑΣ ΚΛΥΜΕΝΚΟ

KYIV TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY
INSTITUTE OF PHILOLOGY
NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
O.O. POTEBNIA INSTITUTE OF LINGUISTICS
EMBASSY OF GREEK REPUBLIC IN UKRAINE
MARIUPOL STATE HUMANITARIAN UNIVERSITY

COMMISSION ON SLAVONIC WORD-FORMATION AT THE INTERNATIONAL
COMMITTEE OF SLAVISTS

LANGUAGES AND CULTURES IN THE NEW EUROPE: CONTACTS AND IDENTITY

Conference Proceedings

International Scholarly Readings
devoted to the 70th birth anniversary of Doctor of Philology,
Professor, Correspondent Member of the National Academy of
Sciences of Ukraine

NINA KLYMENKO

ЗМІСТ

ВІД РЕДКОЛЕГІЇ.....	12
ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.....	14
EDITORIAL BOARD'S NOTE.....	17
ВСТУПНЕ СЛОВО	20
Клименко Н.Ф. Точна і приблизна кількість як домінантна ознака семантики композитних прикметників у новогрецькій та українській мовах	20
Κλιμένκο Ν., Σαβένκο Α. Οι μακρόχρονες παραδόσεις των ελληνικών σπουδών στο Εθνικό Πανεπιστήμιο Κιέβου «Ταράς Σεβτσένκο»	33

РОЗДІЛ I ГРАМАТИКА І СЛОВОТВІР У КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Антоненко О.В., Паламарчук О.Л. Словотвір у дослідженнях чеських лінгвістів.....	41
Бессонова Л.Е. Деривационный потенциал политических слов.....	49
Bozděchová I. Onomaziologie, slovotvorba a jazykový obraz světa	57
Бріцин В.М. Когнітивні аспекти в категорійно-функціональній граматиці.....	65
Гаврилова Т.О. Про деякі структурно-словотвірні особливості мікротопонімів (на матеріалі говірок Черкащини).....	71
Городенська К.Г. Сурядні сполучники української мови на тлі семантико-синтаксичних відношень	78
Гуйванюк Н.В. Динамічні процеси в українському синтаксисі кінця ХІХ – початку ХХ ст.	88
Грещук В.В. Словотвір у сучасній науковій парадигмі	97
Дарчук Н.П., Алексієнко Л.А., Сорокін В.М. Інформаційно- пошукова система з лінгвістичної термінології.....	105
Загнітко А.П. Внутрішньо- і зовнішньомовні виміри часток: функційний і типологічний аспекти.....	116
Карпіловська Є.А. Образ держави у мові відкритого суспільства: новомова чи мова нового мислення?.....	127
Кислюк Л.П. Оновлення словотвірних категорій у контексті тенденцій мовного розвитку	138
Коряковцева Е.И. Словообразование в условиях глобализации: потіпа actionis с новими интернациональними формантами в русском, польском и чешском языках	144

Критська В.І. Опис системи словозмінних парадигм мови (підходи та реалізація).....	153
Лобжанидзе И. К проблематике эквивалентности перевода идиоматических выражений	161
Лукашанец А.А. Элементы грэчаскага і лацінскага паходжання ў сістэме лексічных інавацый сучаснай беларускай мовы.....	168
Лукінова Т.Б. Генезис і еволюція слов'янського словотвору в дзеркалі еволюції людської думки.....	177
Онхайзер И. Интернационализация глагольного словообразования.....	185
Петров А.В. Корреляция между простыми прилагательными с суффиксом <i>-чат-</i> и однокоренными композитами с суффиксами <i>-видный, -образный, -подобный</i>	199
Пономарів О.Д. Граматичне оформлення звертань у постичній творчості Івана Франка	208
Потапова Г.Н. О морфологии суффиксов-словообразовательных формантов при отглагольном словообразовании.....	216
Романюк Ю.В. Словотворчий потенціал нових засобів номінації у сучасній українській мові.....	226
Скибицька Н.В. Модальні фрази як виразники епістемічної модальності з відтінком результативної достовірності у середньоанглійській мові	234
Соколова С.О. Словотвірна та аспектуальна парадигма дієслова: проблема співвідношення	243
Sokolowski J. Iwan Kowaluk i słowotwórstwo słowiańskie	250
Федурко М.Ю. Морфологія запозичених основ в системі сучасного українського словотворення.....	259
Харитончик З.А. О взаимодействии исконных и заимствованных семантически коррелятивных единиц.....	267
Ярошенко Н.О. Концептуальна структура словотвірного гнізда в зіставному аспекті.....	275
РЕЗЮМЕ	281
ПЕРІАНΤΗ	283
SUMMARY	285

РОЗДІЛ II

ЕЛЛІΝΙΣΤΙΚΑ В ЧАСОВІЙ І ПРОСТОРОВІЙ ПЕРСПЕКТИВАХ. ПЕРЕΚΛΑΔΟΖΝΑΒΣΤΩ

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. Το γένος στη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας	287
Μπαλαμπάνωφ Κ., Τσελλάν Β. Οι Έλληνες στα ουκρανικά εδάφη και οι ελληνικές σπουδές στο Κρατικό Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Σπουδών Μαρσιούπολης	292

Банах Л.С. Названия романов Маро Дука как пример интеллектуальной игры с читателем.....	302
Berikashvili S. Οι προοπτικές της διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας στη Γεωργία	309
Бойко Н.В. Лінгвістичні таємниці наукових відкриттів.....	315
Глущенко Л.М. Хор з трагедії Софокла «Антигона» у перекладі І. Грипариса (рядки 781-800)	319
Dinu T. Λέξεις ρομαντικής προέλευσης στην ελληνική γλώσσα	327
Довганчина Р.Г., Некряч Т.Є. Мовний спектр Е. Хемінгуей і відтворення «кінематографічності» авторської картини світу в перекладі (на матеріалі оповідання «A Canary for One»).....	336
Зорівчак Р.П. Шекспірів «Гамлет»: перший український повний переклад – 1873.....	344
Καζάζης Ι. Προς τη δημιουργία της νεοελληνικής γλώσσας: Ελίκαιρα διδάγματα από τη γλωσσική έκρηξη του 1880 και τον ρόλο του Κ. Παλαμά	351
Кам'янець А.Б. Інтертекстуальна іронія: тактики перекладу	362
Карабан В.І. До теорії англо-українського юридичного перекладу	369
Княк Т.Р. Один метод квазіреферування науково-технічного тексту	374
Кутна Ю.Б. Слов'язми в кримсько-азовському діалекті новогрецької мови (на матеріалі казок)	376
Лукашанець Е.Г. Грецизми в восточнославянских социолектах.....	383
Любченко Т.В. Дієслова з варіативною валентністю в сучасній новогрецькій мові.....	390
Макар І.С. Роль Лонга у збагаченні лексичного складу давньогрецької мови	399
Мойсієнко О.А. Оцінний компонент у порівняльних конструкціях (на матеріалі текстів казок Оскара Вайльда виглійською та новогрецькою мовами).....	408
Мокривська М.Т. Діахронічні зміни значення прикметника καλός у грецькій мові (лексикографічний аналіз).....	416
Павленко Л.В. Проблеми перекладу українською мовою релігійно-філософської термінології в творах ранньовізантійських авторів	421
Павловська З.В. Нікос Каввадіас: виклик для перекладача	425
Перебийніс В.С. Типи навчальних словників	429
Переписьотчикова С.Є. Контраст як основний принцип організації тексту роману Д.Хадзиса «Подвійна книга».....	438

Савенко А.О. Концептуальна метафора у збірці Й.Сефериса «Міт-історія».....	443
Sierociuk J. Homer i współczesny folklor – różny czas, jedna tradycja	453
Столярова А.А. Прагматична зумовленість використання дієслівних категорій способу, часу та стану в новогрецьких законодавчих текстах	463
Тищенко О.О. Семантико-граматичний зміст категорії роду іменника новогрецької мови	472
Толстикова И.О. Межкультурная коммуникация и лексико- семантические соответствия при переводе	478
РЕЗЮМЕ	483
ПЕРІАНФН	485
SUMMARY	487

РОЗДІЛ III

МІЖМОВНА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Бацевич Ф.С. Прагматика комунікативно асемантичних мовленнєвих актів	489
Буніятова І.Р. Германська жінка Раннього Середньовіччя в лінгвістичному інтер'єрі	499
Ісаєв Е.Ш. До питання моделювання міжкультурної комунікації	511
Коломієць Л.В. Українська перекладацька справа 1920-30-х років: орієнтири для сучасності.....	517
Кузьменко Д.Ф. Герменевтичний та діалогічний виміри літературної реконструкції.....	527
Левицький А.Е. Словотвірні процеси у просторі міжкультурної комунікації	534
Мартінова Г.І. Діалектний словотвір: досягнення і перспективи досліджень.....	542
Радева В. Внутрязиковые антинормы в развитии современных славянских языков	547
Скаб М.С. Апеляційний складник мовленнєвої поведінки українців у контексті сучасної слов'янської міжкультурної комунікації	555
Хаман И.А., Мирошніченко Л.Н. Обладание сопоставимыми когнитивными моделями как важнейшее условие успешности межкультурной коммуникации	564
РЕЗЮМЕ	573

ПЕРІАНУН	574
SUMMARY	575

РОЗДІЛ IV

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СВІТУ

Waszakowa K. Jak myślimy i mówimy o intuicji w polszczyźnie? Kognitywna interpretacja pojęcia	576
Голубовська І.О. Тип культури у дзеркалі мовної фразеології.....	593
Єрмоленко С.С. Із історії українського теоретичного мовознавства: А.О. Білецький та О.С. Мельничук як лінгвосеміологи.....	599
Kleszczowa K. Pozorna tożsamość. Polisemia jako probierz konceptualizacji pojęć.....	609
Скаб М.В. Дериwаційна спроможність лексико-семантичних варіантів слова <i>душа</i> як вияв когнітивних можливостей людини	616
Снитко О.С. Процес породження слова в контексті загальнонаукової проблеми зв'язку мови і мислення.....	622
Тищенко К.М. Парфія і волкви	628
Челпан В.М. Етнокультурний концепт ТВАРИНА у новогрецькому художньому дискурсі.....	639
Чемес В.Ф. Лексико-граматичні українізми в російському мовленні українців.....	646
Чередниченко О.І. Мова та ідентичність у глобальному світі	649
Черниш Т.О. Лексико-тематичні групи у структурі синонімічних гнізд: слов'янські знахарські терміни з коренями на позначення горіння	654
РЕЗЮМЕ	663
ПЕРІАНУН	664
SUMMARY	665
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	666

11. Παπαγεωργίου Χρίστος. Φυλακές: Ένα ερέθισμα // Αυγή. – 14 Νοεμβρίου 1999. – 4 σ.
12. Παπανδρέου Νίκος. Μάρως Δούκα «Αρχαία σκουριά»//Αυγή. – 12 Σεπτ. 1980. – 5 σ.
13. Σταματίου Κώστας. Ποιά γενιά έκανε το Πολυτεχνείο; // Τα Νέα. – 18 Οκτωβρίου 1980. – σ. 8.
14. Fagnoux Lucille. Το μυθιστόρημα «Η αρχαία σκουριά της Μάρως Δούκα // Le Monde, 27.08.1983. – p.4.

Svetlana Berikashvili

(Iv. Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia)

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Στην εποχή παγκοσμιοποίησης που ζούμε η διδασκαλία μιας δεύτερης ή ξένης γλώσσας αποκτά μεγαλύτερες διαστάσεις, και τα ζητήματα της κατάκτησης μιας δεύτερης γλώσσας γίνονται πιο επίκαιρα. Η διδασκαλία αυτή έχει ενταχθεί σήμερα κυρίως στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία, που εξετάζει τα θέματα που προκύπτουν από την εφαρμογή των γενικών αρχών αναλύσεως της γλώσσας.¹ Βέβαια, ο κλάδος αυτός είναι σχετικά νέος και επομένως, υπάρχουν ακόμα πολλά προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν.

Πολύ συχνά η κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας αντιμετωπίζεται ως απαραίτητη για την ενίσχυση της γλωσσολογικής διδασκαλίας. Με αυτή την έννοια η έρευνα της κατάκτησης της δεύτερης / ξένης γλώσσας εντάσσεται παραδοσιακά στο πεδίο της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας, στο πλαίσιο της οποίας η διδακτική των γλωσσών είναι ίσως ο πιο ανεπτυγμένος κλάδος.

Αν, ωστόσο, η εφαρμοσμένη γλωσσολογία αποσκοπεί στην αξιοποίηση της γλωσσολογικής θεωρίας και των επιμέρους κλάδων της (σύνταξη, πραγματολογία, ανάλυση λόγου κ.λπ.) για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, θα ήταν πιο ακριβές να υποστηριχθεί ότι τα πορίσματα που προκύπτουν από την έρευνα της κατάκτησης της δεύτερης / ξένης γλώσσας βρίσκονται ακριβώς στο μεταίχμιο θεωρητικής και εφαρμοσμένης γλωσσολογίας.²

Η διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας έχει μεγάλη ιστορία όσο στην ίδια Ελλάδα τόσο και στο εξωτερικό. Στη Γεωργία εδώ και πολλά χρόνια διδάσκεται η Ελληνική ως ξένη γλώσσα σε διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης, εννοούμε όσο τα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης, τόσο και τα ανώτατα ιδρύματα της χώρας. Στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης και των μεταρρυθμίσεων της εκπαίδευσης οι Νεοελληνικές σπουδές γενικά σε όλο τον κόσμο αντιμετωπίζουν κάποιου είδους προβλήματα. Η χώρα

¹ Μπαμπινιώτης Γ., Θεωρητική γλωσσολογία, Εισαγωγή στη Σύγχρονη Γλωσσολογία, Αθήνα 1998, 25.

² Μπέλλα Σπ., Η Δεύτερη Γλώσσα, Κατάκτηση και διδασκαλία, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2007, 22.

μας επίσης δεν είναι εξαίρεση.³ Ωστόσο στην ανακοίνωσή μας δεν θα αναφερθούμε στα προβλήματα, αλλά θα προσπαθήσουμε να καθορίσουμε μερικές κατευθύνσεις και προοπτικές στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας, που κατά τη γνώμη μας, θα μπορούσαν να βελτιώσουν τον επίπεδο της κατάκτησης της ελληνικής γλώσσας.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, το επιστημονικό πεδίο που ασχολείται με τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος κατακτά μια δεύτερη γλώσσα, μαθαίνει δηλαδή μια γλώσσα που δεν είναι μητρική του, αποτελεί ένα σχετικά νέο και ταχύτατα αναπτυσσόμενο κλάδο της γλωσσολογίας,⁴ καθώς βρίσκεται και στο μεταίχμιο θεωρητικής και εφαρμοσμένης γλωσσολογίας. Αυτό σημαίνει πως η διδασκαλία πρέπει να στηριχθεί στις συστηματοποιημένες θεωρητικές αρχές, και ύστερα να παίρνει και την πρακτική προοπτική.

Οι κατευθύνσεις για τη διδασκαλία μιας ξένης και σε περίπτωση μας της Νεοελληνικής γλώσσας μπορούν να καθοριστούν ως εξής: α) διεπιστημονικές σπουδές, β) συγκριτικές σπουδές, γ) ιστορικές (διαχρονικές) σπουδές.

Η ίδια η κατάκτηση μιας ξένης γλώσσας συνδυάζεται πολύ στενά με διάφορες επιστημές, και όχι μόνο συνδυάζεται, αλλά κάμπως και αποτελείται από διάφορους επιστημονικούς κλάδους, που βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση της γλώσσας. Έτσι διδάσκοντας μια ξένη γλώσσα πρέπει να βασιζόμαστε και σε διάφορους κλάδους της διεπιστημονικής γλωσσολογίας, όπως είναι ψυχολογολογία, κοινωνιολογολογία, εθνολογολογία, φιλοσοφία της γλώσσας κ.ο.κ. Όλοι αυτοί οι επιμέρους κλάδοι της γλωσσολογίας φωτίζουν ορισμένες ιδιαίτερες πλευρές και βοηθούν στην καθολικότερη κατανόηση των φαινομένων της γλώσσας.⁵

Π. χ. κατά τη διδασκαλία σημαντικό είναι ο μαθητής / φοιτητής να έρχεται σ' επαφή όχι μόνο με τη γλώσσα, αλλά και με τον πολιτισμό του λαού τη γλώσσα του οποίου μαθαίνει. Για να πετύχει αυτό το σκοπό, πρέπει να κατακτάει διάφορα στοιχεία λαϊκού λόγου, όπως είναι παροιμίες, παροιμιακές φράσεις, ιδιωτισμοί, γνωμικά κ. ο. κ. Όλα αυτά τα λαϊκά στοιχεία είναι βάση όχι μόνο της εκμάθησης της γλώσσας, αλλά και της νοστροπίας του λαού, και επομένως πρέπει να αναλύονται από την διεπιστημονική οπτική γωνία, δηλαδή στα πλαίσια όχι μόνο της λεξικολογίας, ως επιστήμης που μελετά τις λέξεις,⁶ αλλά και εθνολογολογίας. Το αντικείμενο της τελευταίας καθορίζεται από τον Γ. Μπαμπινιώτη, ως «... σχέση της γλώσσας με την πολιτιστική κατάσταση των φορέων της σε επίπεδο έθνους».⁷ Εδώ φαίνεται καθαρά η διαπολιτισμική διάσταση ή αντίθετα η διαπολιτισμική ομοιότητα στις γλώσσες και επομένως στους λαούς.

Ο κύριος σκοπός της εργασίας μας είναι να αποδείξουμε πόσο σημαντικό είναι κατά τη διδασκαλία να καθοριστούν οι διαπολιτισμικές διαστάσεις και ομοιότητες μεταξύ της μητρικής γλώσσας, δηλαδή γλώσσας-πηγής και της δεύτερης / ξένης γλώσσας, δη-

³ Για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Νεοελληνικές Σπουδές στη Γεωργία βλ. Τσικοβάνι Α., «Προβλήματα και Προοπτικές των Νεοελληνικών Σπουδών στη Γεωργία», Πρακτικά του Συνεδρίου της Εταιρείας Νοελληνιστών της Γεωργίας, Οι Νεοελληνικές Σπουδές στη Γεωργία, Προβλήματα και Προοπτικές, Λόγος, Τιφλίδα 2007, 104.

⁴ Μπέλλα Σπ., ο. π., 15.

⁵ Μπαμπινιώτης Γ., ο. π., 27.

⁶ Για το αντικείμενο της λεξικολογίας ως επιστήμης, βλ. Μότσιο Β., Λεξιλογικά δοκίμια, Αθήνα 1983, 7-13.

⁷ Μπαμπινιώτης Γ., ο. π., 26.

λαδή γλώσσας-στοχού. Ως βάση κατά τη διδασκαλία πάντα πρέπει να χρησιμοποιηθεί γλώσσα-πηγή. Δηλαδή, η κατεύθυνση της διδασκαλίας πρέπει να είναι συγκριτική. Η σύγκριση αυτή περιλαμβάνει όχι μόνο τις λεξικές ομοιότητες και διαφορές στις γλώσσες, αλλά και γραμματικές.

Θα προτείναμε τη σειρά μαθημάτων κατά τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης / δεύτερης γλώσσας με τίτλο συγκριτική γραμματική, που παράλληλα θα εξετάζονταν διάφορα ζητήματα της γραμματικής και σε δύο γλώσσες, στη γλώσσα-πηγή και στη γλώσσα-στοχό. Στην περίπτωση μας οι γλώσσες αυτές είναι Ελληνική και Γεωργιανή. Και παρόλο που ανήκουν σε διάφορες οικογένειες γλωσσών, έχουν πολλές ομοιότητες μεταξύ τους. Σύμφωνα με τη διαδεδομένη άποψη η γεωργιανή γλώσσα ανήκει στην καυκασιανή οικογένεια, ενώ η ελληνική στην ινδο-ευρωπαϊκή.⁸ Βέβαια, κατά τη διδασκαλία η περισσότερη προσοχή πρέπει να επικεντρωθεί στα γλωσσικά φαινόμενα που δεν έχουν αντιστοιχίες στην άλλη γλώσσα και στο πώς πρέπει να αποδοθούν αυτά τα φαινόμενα.

Θα επικεντρωθούμε εδώ μόνο σ' ένα γραμματικό ζήτημα, κυρίως στις αντωνυμίες και πώς πρέπει να εξηγηθούν μερικά φαινόμενα που προκύπτουν από την διδασκαλία τους. Διαλέξαμε αυτό το θέμα διότι οι περισσότερες ομοιότητες στη μορφολογία των διάφορων γλωσσών φαίνονται ακριβώς στις αντωνυμίες, όχι μόνο από την άποψη της δομής, αλλά και από την άποψη του υλικού.⁹

Θα προσπαθήσουμε να καθορίσουμε κύριες ομοιότητες και διαφορές που βρίσκουμε στο σύστημα των αντωνυμιών και στις δύο γλώσσες, καθώς θα κάνουμε πιο εκτινή ανάλυση των προσωπικών αντωνυμιών.

Από την άποψη της λειτουργίας οι αντωνυμίες χρησιμοποιούνται να αποκαταστήσουν το ονοματικό στοιχείο. Από το χαρακτηριστικό αυτό προκύπτει και η ονομασία τους: *αντωνυμία* = *αντί ονόματος*.¹⁰ Για πρώτη φορά η αντωνυμία καθορίστηκε ως ανεξάρτητο μέρος του λόγου από τον Διονύσιο του Θρακός στο έργο του *Τέχνη Γραμματική*, όπου την χαρακτηρίζει ως λέξη, που αντικαθιστά ένα όνομα και που δηλώνει συγκεκριμένο πρόσωπο. Ως τότε οι Στωικοί ξεχώρισαν με την ονομασία *άρθρα* τα όλα τα κλινόμενα μέλη, αυτά δηλ. που ονομάστηκαν αργότερα *άρθρο* και *αντωνυμία*.¹¹ Βέβαια, τότε οι γραμματικοί είχαν υπ' όψιν μόνο προσωπικές και δεικτικές αντωνυμίες και επομένως σήμερα δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η αντικατάσταση είναι μοναδική λειτουργία όλων των αντωνυμιών.¹²

⁸ Για τις γλωσσικές οικογένειες βλ. Beekes R., Εισαγωγή στη συγκριτική ινδοευρωπαϊκή γλωσσολογία, μετάφραση Γιώργος Παπαναστασίου, Συμεών Τσολακίδης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2004, 33-44 για την καυκασιανή οικογένεια γλωσσών Chikobava Am., Εισαγωγή στην Καυκασιανή Γλωσσολογία, Εκδόσεις του Κρατικού Πανεπιστημίου Τιφλίδας, Τιφλίδα 1979, 7-36. /στη γεωργιανή γλώσσα/

⁹ Toruqia V., Προσωπικές και δεικτικές αντωνυμίες στις νότιο καυκασιανές - καρτβελικές γλώσσες, Έργα, III τ., Τιφλίδα 1979, 219. /στη γεωργιανή γλώσσα/

¹⁰ Κλαίρης Χρ., Μπαμπινιώτης Γ., Γραμματική της Νέας Ελληνικής, δομολειτουργική - επικοινωνιακή, I. 2. Τα ονοματικά στοιχεία (άρθρα, επίθετα, αντωνυμίες), η εξειδίκευση αναφοράς στον κόσμο της πραγματικότητας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2004, 163.

¹¹ Robbins R., Σύνομη ιστορία της γλωσσολογίας, μετάφραση: Αθήνα Μουδουπούλου, 3, Νεφέλη / γλωσσολογία, Αθήνα 1989, 48.

¹² Για τη λειτουργία των αντωνυμιών βλ. Martiosov A., Αντωνυμίες στις καρτβελικές γλώσσες, Τιφλίδα 1964, 12. /στη γεωργιανή γλώσσα/

Στη γεωργιανή γλώσσα οι αντωνυμίες διαιρούνται σε δέκα υποκατηγορίες. Αυτές υποκατηγορίες είναι οι εξής: προσωπικές, δεικτικές, ερωτηματικές, κτητικές, ερωτηματικο-κτητικές, αναφορικές, σχετικές, οριστικές, αόριστες και αρνητικές.¹³ Ενώ στην Ελληνική έχουμε αντωνυμίες μόνο οχτώ ειδών: προσωπικές, κτητικές, ιδιοπαθείς (αυτοπαθείς), οριστικές, δεικτικές, αναφορικές, ερωτηματικές, αόριστες.¹⁴ Εδώ όμως πρέπει να σημειώσουμε ότι όλοι οι Έλληνες γλωσσολόγοι δεν συμφωνούν μ' αυτή τη διαίρεση, έτσι π. χ. στη γραμματική των Χρίστου Κλαίρη και Γεώργιου Μπαμπινιώτη έχουμε μόνο έφτα υποκατηγορίες, εδώ λείπουν οριστικές αντωνυμίες, που περιλαμβάνονται στις αόριστες αντωνυμίες.¹⁵ Επομένως στην ελληνική δεν υπάρχουν οι ακόλουθες κατηγορίες: ερωτηματικο-κτητικές, σχετικές και αρνητικές. Οι ερωτηματικο-κτητικές αποδίδονται με ερωτηματικές, ενώ σχετικές και αρνητικές αποτελούν μέρος των αόριστων αντωνυμιών. Στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν αυτοπαθείς αντωνυμίες, που στη γεωργιανή γλώσσα περιλαμβάνονται στις προσωπικές αντωνυμίες. Κατά τη διδασκαλία, πρέπει να σημειωθούν οπωσδήποτε οι κατηγορίες που είναι διαφορετικές και πώς πρέπει να αποδοθούν στην άλλη γλώσσα.

Οι αντωνυμίες συνήθως διαφοροποιούνται ως προς τον συνδυασμό με τις κλιτικές κατηγορίες του ονόματος, δηλαδή την πτώση, τον αριθμό και σε κάποιες γλώσσες το γραμματικό γένος.¹⁶ Στη γεωργιανή γλώσσα δεν υπάρχει γραμματικό γένος και επομένως αυτή η διαφορά πρέπει να επισημανθεί κατά τη διδασκαλία. Κάποιες αντωνυμίες συνδυάζονται με τις κλιτικές κατηγορίες όπως τα ονόματα, κάποιες όπως τα επίθετα και ορισμένες είναι άκλιτες. Πολλές αντωνυμίες είναι ιδιόκλιτες. Μεταξύ άλλων πολλές αντωνυμίες συνδυάζονται και με την κατηγορία του προσώπου (προσωπικές, κτητικές, αυτοπαθείς).¹⁷

Ας μελετήσουμε τις προσωπικές αντωνυμίες. Παρόλο που οι προσωπικές αντωνυμίες είναι οι ίδιες και στις δύο γλώσσες, υπάρχουν μερικές διαφορές που πρέπει να σημειωθούν. Προσωπικές αντωνυμίες λέγονται εκείνες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου, εκείνον δηλαδή που μιλεί (πρώτο πρόσωπο), που του μιλούμε (δεύτερο πρόσωπο) και εκείνον ή εκείνο που γι' αυτό γίνεται λόγος (τρίτο πρόσωπο).¹⁸ Το πρώτο πρόσωπο δηλώνουν στον ενικό – *εγώ, me*, το δεύτερο – *εσύ, shen*, το τρίτο – *αυτός, αυτή, αυτό, is, igi*, το πρώτο πρόσωπο στον πληθυντικό – *εμείς, chven*, το δεύτερο – *εσείς, tkven*, το τρίτο – *αυτοί, αυτές, αυτά, isini, igini*. Σε διαφορά με τη γεωργιανή γλώσσα οι προσωπικές αντωνυμίες στην ελληνική του γ' προσώπου εμφανίζουν και γραμματικό γένος. Η αντωνυμία *αυτός, αυτή, αυτό* είναι κυρίως δεικτική αντωνυμία που χρησιμεύει και για την προσωπική, το ίδιο γίνεται και στη γεωργιανή γλώσσα.

Στη γεωργιανή γλώσσα *me, shen, chven, tqven* είναι άκλιτες αντωνυμίες, αν εξαιρέσουμε τη μορφή της γενικής *chem* της αντωνυμίας πρώτου προσώπου. Αξιοσημείωτο

¹³ Shanidze A., Αρχές της γεωργιανής γραμματικής, Έργα, III τ., Κρατικό Πανεπιστήμιο Τιφλίδας, Τιφλίδα 1980, 41-44. /στη γεωργιανή γλώσσα/

¹⁴ Τριανταφυλλίδης Μ., Νεοελληνική γραμματική (της δημοτικής), ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΣΒ (1941) με διορθώσεις. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2002, 285.

¹⁵ Βλ. Μπαμπινιώτης Γ., Κλαίρης Χρ., ο. π., 146 – 199.

¹⁶ Κλαίρης Χρ., Μπαμπινιώτης Γ., ο. π., 163.

¹⁷ Κλαίρης Χρ., Μπαμπινιώτης Γ., ο. π., 163.

¹⁸ Τριανταφυλλίδης Μ., ο. π., 286.

είναι ότι *me* και *chem-* δεν είναι δύο μορφές της μίας λέξης, αλλά είναι εντελώς διάφορα θέματα, ακόμα και η προέλευση τους ανήκει στο διάφορο χρόνο.¹⁹ Μπορούμε να πούμε ότι ανάλογο φαινόμενο υπάρχει και στην ελληνική γλώσσα: η αντωνυμία του πρώτου προσώπου *εγώ* στη γενική πτώση αλλάζει σε *εμένα*, *μου*, ενώ στην αιτιατική σε *εμένα*, *με*, δηλαδή έχουν διάφορα θέματα. Όμως σημαντικό είναι ότι οι ελληνικές προσωπικές αντωνυμίες κλίνονται, ενώ οι γεωργιανές όχι. Οι αντωνυμίες του δεύτερου προσώπου *shen*, *iqven* μπορεί να χρησιμοποιηθούν κατά την προσφώνηση, δηλαδή στην κλητική πτώση, π. χ. *she kai katso!* (εσύ, καλέ άνθρωπε!) *iqve kargo xalxo!* (εσείς καλοί άνθρωποι!).²⁰ Το ανάλογο φαινόμενο βλέπουμε και στην ελληνική γλώσσα, και εδώ κλητική έχει μόνο το β' πρόσωπο, π. χ. *ε εσύ, έλα πιο κοντά! προχωρείτε, εσείς!*²¹

Σε διαφορά με τις γεωργιανές προσωπικές αντωνυμίες, για τις ελληνικές συνηθίζονται δύο τύποι: δυνατοί και αδύνατοι, ή αλλιώς εμφατικοί ή μη εμφατικοί. Οι δυνατοί τύποι, όπως είναι *εμένα*, *εσένα*, *αυτόν* κ. α. χρησιμοποιούνται όταν βρίσκονται μεμονωμένοι στο λόγο ή όταν θέλουμε να πούμε κάτι με έμφαση. π. χ. *Έδωσε σ' εμένα ένα μπουκέτο λουλούδια!* Οι αδύνατοι τύποι, όπως είναι *μου*, *σου*, *του* κ. λπ. είναι συχνότεροι από τους δυνατούς και συνηθίζονται όταν θέλουμε να πούμε κάτι χωρίς έμφαση, π. χ. *Μου έδωσε ένα μπουκέτο λουλούδια.*²² Εδώ πρέπει να σημειωθούν επίσης οι περιπτώσεις, όταν χρησιμοποιούνται μόνο εμφατικοί ή μόνο μη εμφατικοί τύποι, όπως είναι π. χ. οι εμφατικοί τύποι με προθέσεις σε *εσένα*, για *εμένα* κ. α. ή οι μη εμφατικοί τύποι με επιρρήματα *πάνω μου*, *πίσω σου* κ. α., καθώς και περιπτώσεις όταν χρησιμοποιούνται και οι δύο μαζί, π. χ. *εμένα με ξέρεις;*²³

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι οι κτητικές αντωνυμίες στις καρτβελικές γλώσσες σχηματίστηκαν από τις προσωπικές αντωνυμίες: *chem* – *chemi*, *Sen* – *Seni*, *chven* – *chveni*, *iqven* – *iqveni* κ. ο. κ. Στην ελληνική γλώσσα για κτητικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται αδύνατοι τύποι της προσωπικής: *μου*, *σου*, *του*, *μας*, *σας* κ. α. Επομένως και στις δύο γλώσσες η διαδικασία του σχηματισμού των κτητικών αντωνυμιών έχει άμεση σχέση με τις προσωπικές αντωνυμίες.

Ένα από τα ενδιαφέροντα ζητήματα που σχετίζονται με τις προσωπικές αντωνυμίες είναι το ζήτημα του πληθυντικού αριθμού. Η κατηγορία του πληθυντικού αριθμού στις προσωπικές αντωνυμίες εμφανίζεται ιδιόμορφα όσο από την άποψη της μορφής, τόσο και από την άποψη του περιεχομένου. Ο Fr. Borp κατά την ανάλυση των Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών έχει σημειώσει ότι από την αντωνυμία του πρώτου προσώπου δεν μπορεί να σχηματίζεται πληθυντικός αριθμός, διότι υπάρχει μόνο ένα *εγώ*, ενώ *εμείς* εκτός από το πρώτο πρόσωπο δηλώνει και δεύτερο και τρίτο ή και τα δύο μαζί. Το ζήτημα αυτό καθιστά φανερό το γεγονός ότι είναι απαραίτητο η γραμματική κατηγορία του πληθυντικού αριθμού να σχηματίζεται μορφολογικά, με πρόσθεμα και όχι μόνο από τη λεξιλογική άποψη.²⁴ Σε πολλές γλώσσες η γραμματική κατηγορία του αριθμού στις

¹⁹ Για τις άκλιτες προσωπικές αντωνυμίες βλ. Shanidze A., ο. π., 98-101.

²⁰ Τα παραδείγματα αναφέρονται από την προαναφερόμενη γραμματική της γεωργιανής γλώσσας του Shanidze A., ο. π., 99.

²¹ Τα παραδείγματα αναφέρονται από την προαναφερόμενη γραμματική της ελληνικής γλώσσας του Τριανταφυλλίδη Μ., ο. π., 288.

²² Τα παραδείγματα αναφέρονται από το προαναφερόμενο βιβλίο των Κλαίρη Χρ., Μπαμπινιώτη Γ., ο. π., 185.

²³ Για τη λεπτομερή χρήση των προσωπικών αντωνυμιών βλ. Κλαίρη Χρ., Μπαμπινιώτη Γ., ο. π., 185-186.

²⁴ Chikobava Aπ., Εισαγωγή στη γλωσσολογία, Τιφλίδα 1956, 271. /στη γεωργιανή γλώσσα/

προσωπικές αντωνυμίες από την αρχή γίνονται με αλλαγή του θέματος. π. χ. στα αρχαία ελληνικά για τη δήλωση του ενικού, δυικού και πληθυντικού αριθμού των προσωπικών αντωνυμιών χρησιμοποιούνταν εντελώς διαφορετικά θέματα: *εγώ* (ενικός αριθμός), *ημείς* (πληθυντικός αριθμός) και *γω* (δυικός αριθμός). Στα νέα ελληνικά επίσης ενικός και πληθυντικός αριθμός σχηματίζεται από διάφορα θέματα *εγώ* και *εμείς*. Το ίδιο γίνεται και στη γεωργιανή γλώσσα *me* και *chven*.

Από τη μελέτη που διεξάχθηκε έγινε φανερό ότι παρόλο που οι αναφερόμενες γλώσσες ανήκουν στις διάφορες οικογένειες, έχουν πολλές ομοιότητες μεταξύ τους και διδασκόντας μια ξένη γλώσσα με έμφαση στις ομοιότητες που υπάρχουν ανάμεσα στη γλώσσα-πηγή και τη γλώσσα-στοχό, η διδασκαλία μπορεί να γίνει πιο καρποφόρη.

Η διδασκαλία μπορεί να γίνει και από την ιστορική άποψη διλαδή διαχρονικά να παρουσιαστούν διάφορα ζητήματα της ελληνικής γραμματικής, επισημαίνοντας τις μεταβολές που έχουν γίνει στη γλώσσα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ουσιαστικά η γνώση των μερικών φαινομένων της αρχαίας ελληνικής μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση των ζητημάτων της νεοελληνικής γραμματικής, και περισσότερο της νεοελληνικής ορθογραφίας.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι οι κατευθύνσεις της εξέλιξης γενικά των ελληνικών σπουδών και συγκεκριμένα της διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας στην εποχή μας μπορεί να προσδιοριστεί σε (α) διεπιστημονικές, (β) ιστορικές (διαχρονικές) και (γ) συγκριτικές σπουδές.

Βιβλιογραφία

1. Beekes R., Εισαγωγή στη συγκριτική ινδοευρωπαϊκή γλωσσολογία, μετάφραση Γιώργος Παπαναστασίου, Συμεών Τσολακίδης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2004.
2. Chikobava Am., Εισαγωγή στην Καυκασιανή Γλωσσολογία, Εκδόσεις του Κρατικού Πανεπιστημίου Τιφλίδας, Τιφλίδα 1979. /στη γεωργιανή γλώσσα/
3. Chikobava Am., Εισαγωγή στη γλωσσολογία, Τιφλίδα 1956. /στη γεωργιανή γλώσσα/
4. Martioson A., Αντωνυμίες στις καρτβελικές γλώσσες, Τιφλίδα 1964. /στη γεωργιανή γλώσσα/
5. Robbins R., Σύντομη ιστορία της γλωσσολογίας, μετάφραση: Αθήνα Μουδοπούλου, 3, Νεφέλη / γλωσσολογία, Αθήνα 1989.
6. Shanidze A., Αρχές της γεωργιανής γραμματικής, Έργα, III τ., Κρατικό Πανεπιστήμιο Τιφλίδας, Τιφλίδα 1980. /στη γεωργιανή γλώσσα/
7. Topuria V., Προσωπικές και δευκτικές αντωνυμίες στις καρτβελικές γλώσσες, Έργα, III τ., Τιφλίδα 1979. /στη γεωργιανή γλώσσα/
8. Κλαίρης Χρ., Μπαμπινιώτης Γ., Γραμματική της Νέας Ελληνικής, δομολειτουργική – επικοινωνιακή, I. 2. Τα ονοματικά στοιχεία (άρθρα, επίθετα, αντωνυμίες), η εξειδίκευση αναφοράς στον κόσμο της πραγματικότητας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2004.
9. Μότσιου Β., Λεξιλογικά δοκίμια, Αθήνα 1983.
10. Μπαμπινιώτης Γ., Θεωρητική γλωσσολογία. Εισαγωγή στη Σύγχρονη Γλωσσολογία, Αθήνα 1998.

11. Μπέλλα Σπ., Η Δεύτερη Γλώσσα, Κατάκτηση και διδασκαλία, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2007.
12. Τριανταφυλλίδης Μ., Νεοελληνική γραμματική (της δημοτικής), ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΣΒ (1941) με διορθώσεις, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2002.
13. Τοικοβάνι Α., «Προβλήματα και Προοπτικές των Νεοελληνικών Σπουδών στη Γεωργία», Πρακτικά του Συνεδρίου της Εταιρείας Νοελληνιστών της Γεωργίας, Οι Νεοελληνικές Σπουδές στη Γεωργία, Προβλήματα και Προοπτικές, Λόγος, Τιφλίδα 2007.

Наталія В. Бойко

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна)

ЛІНГВІСТИЧНІ ТАЄМНИЦІ НАУКОВИХ ВІДКРИТТІВ

Перші спроби захисту записаної інформації за часом майже збігаються з виникненням самої писемності: адже поряд з тими, хто прагнув зберегти таємницю, завжди були охочі до розкриття чужих секретів. І хоча писемна мова певний час функціонувала як криптографічна система (від грецьк. *κρυπτός* – схований та *γράφω* – пишу), бо тільки обрані володіли мистецтвом слова, а для неписьмених букви алфавіту були всього лише набором незрозумілих символів, незабаром виникла необхідність у винайденні додаткових шифрувальних засобів. Основний спосіб захисту інформації полягав у перетворенні осмисленого тексту на «вінегрет» з літер. Значними досягненнями в цій сфері відзначилися Давня Греція та Рим, де було створено перші шифрувальні пристрої, а використання криптографічних прийомів отримало широку практику. Найпопулярнішими в античному світі були дві системи шифрів: заміни та перестановки. У першому випадку всі знаки вихідного тексту замінялися на знаки ключа зі збереженням зазначеного порядку, а володіння ключем надавало можливість перетворити закодовану інформацію на оригінальний текст. У другому випадку змінювалася лише послідовність знаків, без їхньої заміни на інші символи [Адигеев 2002, 4-18].

З плином часу один із варіантів шифру перестановки – анаграмування (від грецьк. *ανά* через, крізь і *γράμμα* – буква), суть якого полягає у розчленовуванні елементів автентичного тексту та створенні нового шляхом рекомбінації знаків, перетворився на дієвий механізм захисту від несанкціонованого оволодіння інформацією. З його допомогою приховували зміст повідомлень, призначених лише для обраної групи людей.

На початку доби великих наукових відкриттів у середовищі інтелектуальної еліти виникла традиція зашифровувати за допомогою анаграм власні винаходи й відкриття до моменту їх офіційного оприлюднення. Оскільки дешифрування подібних повідомлень сторонньою людиною виключалося внаслідок складності